

SKADOR OCH SKADEGÖRARE PÅ KLEMATIS

Den i särklass vanligaste skadegöraren på klematis är klematisbladstekeln. Dess larver kan på kort tid kaläta plantorna. Även andra skador kan inträffa, t.ex. att skotten kan vissna av olika anledningar.

Fysiogena skador

Grönfärgade blomblad

Grönfärgade partier i blommorna uppträder på vissa rödblommiga sorter inom Viticella-Gruppen, främst drabbas sorten 'Abundance' men defekten uppträder även på sorterna 'Södertälje' och 'Carmencita'. De skadade blommorna vissnar och skruppnar vilket är misspydande. Skadorna återkommer mer eller mindre varje år, men drabbar bara de första blommorna på skotten.

Vissnesymptom

Det är inte så ovanligt att en nyplanterad klematis växer mycket kraftigt och helt plötsligt vissnar och dör. Detta anses bero på att rotsystemet inte hinner utvecklas i samma takt och det blir en obalans mellan rotsystemet och den ovanjordiska delen.

Åtgärder: En nyplanterad planta bör toppas vid 0,5–1 meters höjd för att skapa bättre balans mellan rot och krona.

Skadedjur

Klematisbladstekel

Klematisbladstekeln (*Rhadinoceraea ventralis*) är det allra vanligaste skadedjuret på klematis.

De glupska larverna äter först små, runda hål i bladen. Oftast finns efter en kort tid endast bladskäft och de grövre bladnerverna kvar. Även blombladen är omtyckt föda. På årsskotten bildas upphöjningar som gör att vävnaden ser knottrig ut. Till de mest mottagliga hör styvklematis (*Clematis recta*) och sorter inom Atragene-Gruppen och Tangutica-Gruppen, men även angrepp på sorter inom Viticella-Gruppen har konstaterats.

Den fullbildade insekten uppsöker klematisplantorna under maj–juni. Djuren är svarta med gul bakkropp, ca 7–8 mm långa. Stekelhonan lägger ägg i årsskotten både i rankorna och i bladskäften. Efter att ägget kläckts äter larven en hålighet inne vid ägglägningsplatsen innan den tar sig ut på bladen. Larverna är enfärgat ljusgröna, som fullvuxna ca 20 mm långa. Den fullvuxna larven söker sig ned till marken och spinner in sig i en kokong, i vilken den övervintrar. I vårt land uppträder normalt bara en generation per år.

Bildrättigheter saknas

Tomas Lagerström

Grönfärgade blomblad drabbar vissa sorter inom Viticella-Gruppen, som här sorten 'Abundance'.

Bildrättigheter saknas

Tomas Lagerström

Klematisbladstekelns ägglägningsplatser syns som upphöjningar. Klematisbladstekel (infälld bild).

Åtgärder: Klipp på försommaren bort de skott som är försedda med upphöjningar (äggläggningsplatser). Skaka ner larverna efter att först ha lagt ut fiberduk runt plantorna. Kläm ihjäl larverna snarast möjligt. Behandla eventuellt små larver med pyretrum-preparat.

Vanlig tvestjört

Den vanliga tvestjärten (*Forficula auricularia*), som främst är ett nyttodjur, orsakar inte så sällan skador på prydnadsväxter. Särskilt omtyckta är blommor av dahlia, klematis, ros och viol och blad av syrenbuddleja (*Buddleja davidii*). De angripna växtdelarna får ett trasigt utseende.

Den vanliga tvestjärten övervintrar i fullbildat stadium. Honan lägger på våren ett 50-tal ägg i en håla i marken. Äggen liksom nymferna (4 nymfstadier) vårdas omsorgsfullt av honan. Tvestjörtar är mycket ljusskygga djur. De gömmer sig på dagen under allehanda föremål på marken, bland växternas blad, i postlådor m.m.

Åtgärder: Utnyttja djurens drift att under dagen gömma sig i trånga, torra skrymslen. Lägg ut små rullar av wellpapp som vittjas under dagen.

Övriga skadedjur

Det finns även skadedjur som kan angripa klematisplantornas rötter.

Rotgallnematoden *Meloidogyne hapla* orsakar små gallbildningar på rötterna. Dessa gallbildningar innehåller nematoder i olika utvecklingsstadier från ägg till fullvuxna. Angreppen brukar normalt först upptäckas i samband med grävningsarbeten eller då plantorna planteras om. Ovanjordiska delar kan uppvisa hämmad tillväxt, tidigt vissnande blad och symptom på vatten- och näringsbrist.

Åtgärder: Byt jord innan nya, friska plantor planteras.

Larver av rotfjärilar (familj *Hepialidae*) lever på rötter av diverse prydnadsväxter. De är 3–4 cm långa, vitaktiga, halvgenomskinliga och har brunt huvud och en något ljusare brun nacksköld. Angripna plantor kan uppvisa vissnesymptom eller till och med dö.

Åtgärder: Plocka upp och kläm ihjäl larver som påträffas i samband med bearbetning av jorden.

Svampsjukdomar

Mjöldagg på klematis orsakas av svampen *Erysiphe ranunculi*. På blad, knoppar och blommor bildas en vit, mjölig beläggning. Vid starka angrepp blir unga blad och skott buckliga, torkar och dör. En mycket känslig sort är 'Jackmanii'. Svampen gynnas av torka och drag.

Åtgärder: Efter ett år med angrepp bör plantorna skäras ner radikalt och nytillväxten behandlas upprepade gånger med bikarbonat (2 tsk bikarbonat + 2 tsk rapsolja/liter vatten) eller mjöldaggsmedel. Se till att plantorna inte lider brist på vatten. Tänk på att det oftast är mycket torrt utmed husväggen.

Vissnesymptom

En klematisplanta kan uppvisa vissnesymptom av flera olika anledningar: obalans mellan rot och krona (se ovan under Fysiogena skador), skadedjur som lever på rötterna (se ovan under Skadedjur) och angrepp av svampar.

En svamp vid namn *Ascochyta clematidina* har i äldre litteratur ansetts vara orsak till en röta nere vid rothalsen, skotten har vissnat och dött. Denna svamp kan också ge upphov till bladfläckar. Svampen anses numera vara av sekundär natur och den primära orsaken anses då vara obalans mellan rot och krona. Honungsskivling (*Armillaria* spp.) kan emellertid angripa rötterna, skotten vissnar och dör. Det är viktigt att ta reda på om det är honungsskivling som är orsak till vissnesymptomen, se faktablad 85 T, så att inte nya plantor planteras i infekterad jord.

Text: Maj-Lis Pettersson
SLU, inst. för ekologi
Box 7044, 750 07 Uppsala
Tfn. 018-67 10 00
e-post: Maj-Lis.Pettersson@slu.se

Februari 2011 (rev.)

Faktablad om växtskydd ges ut inom områdena Jordbruk och Trädgård

Faktabladen kan beställas som årsabonnemang, komplett serie eller enstaka exemplar. Faktablad om jordbruk finns också som nedladdningsbar pdf.

Eftertryck av denna publikation är förbjudet enligt lag. Den som vill mångfaldiga något av innehållet måste först få tillstånd från SLU. Tfn. 018-67 23 47

© Sveriges lantbruksuniversitet ISSN 0281-8566

Ansvariga utgivare: Trädgård: Maj-Lis Pettersson
Jordbruk: Barbara Ekbom
Redaktörer: Trädgård: Maj-Lis Pettersson
Maj-Lis.Pettersson@slu.se
Jordbruk: Anna Lehrman
Anna.Lehrman@slu.se
Björn Andersson
Bjorn.Andersson@slu.se
Hemsida: <http://www2.ekol.slu.se/faktablad/faktablad.php>
Distribution: SLU Publikationsservice
Box 7075, 750 07 Uppsala
Tfn: 018-67 11 00, publikation@slu.se